

SYSTEMISK NARRATIVT FORUM

2

APRIL 2015

Hvad kan forskning

for dem, der udfører den?

Overvejelser efter et besøg hos familierapeutisk team i Region Hovedstadens psykiatri.

AF KASPER HANGHØJ

EN AF MINE personlige begrundelser for at være en del af STOKs forskningsgruppe er, at jeg interesserer mig for, hvad forskning kan. Ikke ukritisk. Nok nærmere tværtimod. For det er helt uomgængeligt for mig, at der er mange mangler og problemer forbundet med den randomiserede, kontrollerede forskning, der dyrkes som sikker viden om, at nogle behandlingformer er andre overlegne. Blot fordi

en behandlingsform virker for en, er det vel ikke sikkert, at den virker for mig? Og er det korrekt at hævde, at behandlingsformen virker, når det rent faktisk er klienten, der er pålagt det hårde arbejde, det er at forandre sin hverdag og få det til at virke?

På trods af sådanne og

mange andre kritiske spørgs- mål, forsøgte jeg på min forrige arbejdsplads at igang- sætte et forskningsprojekt. Jeg var interesseret i at finde ud af, hvad man kunne opnå ved systematisk at udlevere familierne spørgeskemaer før, under og efter familiebe- handlingsforløbene. Jeg ville gerne udforske, hvilken viden det kunne bibringe arbejdet og den lokale praksis. Og det interesserer mig stadig. Så frem for at udfolde en kritik af forsøget på at forske i egen praksis, er det hensig- ten med denne artikel at give et eksempel på, hvordan det kan lade sig gøre og samtidig udforske, hvilke muligheder det kan åbne at gøre det.

For at undersøge, hvad det kræver at igangsætte forskning på et arbejdsplads,

Når der bliver udført effektforsk- ning, er

det ofte en interesse at vise, at en behand- lingsform virker mod en bestemt lidelse

hvordan det foregår, og hvad det evt. ville kunne bruges til, har jeg interviewet Nina Tejs Jørring. Hun er overlæge og leder af familierapeutisk team i Region Hovedstadens børne- og ungdomspsykiatri. Her forsøger de at forske i effekten af den terapi, de tilbyder på stedet.

Samtalen med hende har jeg brugt som udgangspunkt for at forholde mig nærmere til, hvilke muligheder det giver at forske systematisk i egen praksis. Særligt vil jeg i denne artikel forholde mig til, hvad manualisering og brugen af spørgeskemaer kan bringe med sig. Men først lidt om arbejdet på familierapeutisk team.

Familierapeutisk team

Familierapeutisk team er

en del af børne- og ungepsy- kiatrien i Glostrup. Teamet blev etableret i 2010 og havde dengang som nu til formål at hjælpe såkaldte multistres- sede familier. Som betegnel- sen 'multistressede familier' sikkert afslører er arbejdet

på stedet inspireret af den amerikanske terapeut Bill Madsens (2007) tanker. Der er altså tale om en kollaborativ eller samarbejde familierapi. At etablere et samarbejde med familierne om at opnå de håb og drømme, som de har for deres familieliv, er derfor at højeste prioritet. Tilgangen benytter sig af både narra- tive, løsningsfokuserede og systemiske greb for at opnå dette.

I en psykiatrisk kontekst refererer termen multistres- set i følge leder af teamet overlæge Nina Tejs Jørring eksempelvis til familier, hvor flere børn har diagnoser, hvor forældrene har diagnoser eller hvor nogle af børnene har flere diagnoser. Med andre ord er der tale om familier, som ofte ikke passer ind i den øvrige psykiatri.

Når der bliver udført effektforskning, er det ofte

en interesse at vise, at en be- handlingsform virker mod en bestemt lidelse. Et eksempel kunne være, at man gerne ville vise, at kognitiv terapi er effektiv behandlingsform for folk, der har angstdiagnoser.

I et sådan forsøg, ville man ekskludere personer, der også havde en depressionsdiag- nose, fordi det ville forstyrre billedet. Netop fordi de på familierapeutisk team ville tilbyde hjælp til familier med flere diagnoser, kunne de ret hurtigt konstatere, at der ikke fandtes megen forskning at læne sig op af. Så allerede med etableringen blev født

en interesse for at undersøge og forske i effekten af den tilbudte behandling.

I dag, 5 år senere er forskningsprojektet stadig under udvikling, men dog nået ganske meget længere. Alle familier, der benytter sig af teamets tilbud, udfylder spør- geskemaer før, under og efter forløbet. Ydermere sætter familierne 2 - 3 mål i starten af forløbet, som de evaluerer undervejs. Alle disse data bliver indsamlet. På denne vis forsøger man i teamet både at måle på mere traditionel-

En anden helt central udvikling er, at det terapeutiske arbejde på stedet nu følger en manual

le symptomer og samtidig, hvorvidt familierne kommer tættere på deres egne mål. En anden helt central udvikling er, at det terapeutiske arbejde på stedet nu følger en manual. Manualen beskriver, hvordan man udfører såkaldt samarbejdende familierterapi. Denne systematik betyder,

at de familier, der afslutter forløbene, leverer oplysninger om, hvorvidt og hvordan den tilbudte behandling virker. De første resultater vil jeg vende tilbage til senere. I første omgang vil jeg koncentrere mig om, hvad det kan betyde at arbejde efter en manual.

Hvad kan manualer?

Mange terapeuter – i hvert fald systemiske og narrative af slagsen – får rysteture eller åndedrætsbesvær, når de hører ordet manual. Det bliver forbundet med frihedsberøvelse og samlebåndarbejde. Terapeuten er en kunstner, hvis arbejde ikke kan føres til manual.

Samtidig foregår megen oplæring og undervisning efter en slags manualer, og det er også mit indtryk, at jeg i mit arbejde ofte følger nogle af de samme foreskrifter

fra forløb til forløb. Så hvad kan det mon bidrage med at benytte sig af manualer i arbejdet?

På familierapeutisk team besluttede de allerede i 2011, at de ønskede at udvikle en manual for deres arbejde. Med økonomisk og faglig støtte fra Trygfonden og med Bill Madsen som sæt sparringspartner afsluttede Nina Tejs Jørring og familierapeutisk team i 2012 en foreløbig udgave af manualen

for samarbejdende familierterapi med multistressede familier. Siden er den blevet revideret løbende, og det vil den fortsat blive, når det findes relevant.

I manualen beskrives, hvad der sker fra en sekretær modtager en henvisning til behandlingen afsluttes. Derudover beskrives og begrundes også overordnet valget af den samarbejdende terapiform.

Selve det terapeutiske arbejde er opdelt i tre faser: en afklarende, en arbejdsfase og en afsluttende. For hver fase, er der visse ting terapeuten skal og andre ting, som vedkommende kan gøre. I den afklarende fase, er det eksempelvis overordnet formålet, at familien og terapeuterne opnår en fælles forståelse for, hvilket problem der har bragt dem til klinikken, og hvilket mål de har for behandlingen. Derfor skal terapeuten som en del af den afklarende fase sammen med familien nå følgende punkter inspireret af Bill Madsens kollaborative hjælpekort (2011):

- 1. Familiens problemformulering**
- 2. Familiens vision**
- 3. Forhindringer for og støtte til at nå deres vision**
- 4. Aftale rammer og foreløbig tidshorizont for forløbet**
- 5. Indhente og indføre eventuelle kommentarer fra familien til planen**

En del af den afklarende fase er, at familien sammen med terapeuterne laver en plan

20

SYSTEMISK NARRATIVT FORUM

Medarbejderne får et sprog til at beskrive for hinanden, hvad de laver

for, hvad de har for sammen. Om dette gøres med mirakelspørgsmål, eksternalisering eller måder at samtale på, er ifølge manualen op til terapeuterne. Det er altså noget, man kan gøre. På samme måde beskrives, hvad man skal og kan i den

arbejden- de og den afsluttende fase. Der er tilmed et kapitel om brugen af terapeutiske breve, som er en fast del af arbejdet i familierapeutisk team. Familierne modtager e-mails efter samtalerne.

Manualen er ikke fuld- stændig beskrivelse af, hvad terapeuterne skal sige i de enkelte samtaler. Den er i højere grad en beskrivelse af de procedurer, der er på stedet, deres formål, og hvad man bør opnå med dem. Manualen er udsprunget af et samarbejde mellem Nina Tejs Jørring, en forskningsmedar- bejder, Bill Madsen og medar- bejderne i familierapeutisk team. Med andre ord er manualen ikke indført – den er udviklet. Den tager sit ud- gangspunkt i det arbejde, der allerede foregår. Den er resultatet af en slags antropo-

logisk undersøgelse af måden at arbejde på. At dette er et ekstremt omfattende arbejde hersker det ikke tvivl om. Men der er måske også her, at der gemmer sig noget interessant. Det langvarige arbejde med at manualisere, kræver af med- arbejderne, at de beskriver for hinanden, hvordan de arbejder og at de er klar til at revidere deres måde at arbejde på. Det er, hvad mange forbinder med faglig udvikling.

Manualer kan nok ens- rette og ekskludere, men det lader til, at de også kan give en fælles referenceramme og en fælles metodisk systematik og interesse i at udvikle en prak- sisform. At lave en manual eller en antropologisk undersøgelse af, hvordan man allerede og gerne vil arbejde giver må- ske anledning til nogle af de faglige samtaler som mange terapeuter savner at have med hinanden. Selv peger Nina Tejs Jørring netop på, at den konti- nuerlige udvikling af manualen kvalificerer de faglige sam- taler blandt medarbejderne. Medarbejderne får et sprog til at beskrive for hinanden, hvad de laver.

Hvad kan spørgeskemaer?

Som nævnt ovenfor evaluerer familierne både på deres egne mål og de udfylder spørgeskemaer. Aktuelt bliver familierne bedt om at udfylde to spørgeskemaer, når de benytter sig af familier- terapeutisk teams tilbud. Den ene spørgeskema hedder Becks Youth Inventory, og det er beregnet til børn og unge mel- lem 7 og 18. På baggrund af besvarelsen får man en score for barnet eller den unges emotionelle og sociale proble- matikker. Det andet spørge- skema er til forældrene, og det hedder Parent Activation Measure. Ud fra besvarelsen af dette spørgeskema får man en angivelse af, i hvilket omfang forældrene føler sig sikre i deres forældrerolle både i forhold til viden, og hvad de skal gøre i bestemte situationer. Spørgeskemaer fremstiller simpel, men på nogle måder ganske brugbar viden.

Lad mig give et eksem- pel fra arbejdet på familie- terapeutisk team. Et af de foreløbige fund er, at fami- lierne, der har gennemført behandlingen, rapporterer sig- nifikant lavere på angst- og depressionsparametre. Det er lovende. Samtidig rapporterer familierne ikke signifikant mindre mht. vredesproblemer. Altså selvom familierne på nogle parametre ser ud til at have fået det bedre, er det tilsyneladende tilfældet, at vreden ikke er reduceret. Her er det vigtigt, at man ikke er for hurtig med konklusioner- ne. For det første er det ikke sikkert, at det er et problem for familierne, at børnene er

vrede. For det andet kunne man tænke, at børnene kun- ne være mere vrede, fordi de føler sig mere trygge. For det tredje kunne man forestille sig, at børnene grundet til

at være vrede havde ændret sig, selvom vreden i frekvens og intensitet var den samme. Og man kunne blive ved.

Spørgeskemaet giver ikke en god forklaring, og resultaterne kan heller ikke stå alene. Men jeg mener, at dette eksempel peger på, at spørgeskemaerne kan bringe nye temaer op eller fremhæ- ve temaer, som man måske havde en fornemmelse af, men ikke havde sat på ord. Spørgeskemaerne giver en anledning til at tale om væ- sentlige emner, der vedrører behandlingen og dens effekt – ikke

Nina Tejs Jørring forklarer således, at hendes medar- bejdere er begyndt at gøre sig overvejelser om, hvordan de responderer, når de møder vrede.

Ved at blotlægge sin praksis for andre bliver man tvunget til at tænke sig som

Spørgeskemaerne er et hjælperedskab. De kan favne over meget større mængder information end et enkelt menneske kan. Når man ved, at man skal behandle resul- taterne varsomt, kan de ud- pege interessante opmærk- somheder. Spørgeskemaerne kan på denne måde danne udgangspunkt for mere nu- ancerede undersøgelser og eventuelt forbedring af, hvad man tilbyder.

En mulighed for at tænke sig som

At forske er krævende. På familieterapeutisk team er der både sat kroner og arbejdstid af til det, og det har taget flere år at få kørt projektet til der, hvor det er nu. I denne artikel har jeg set bort fra, hvordan forskning kan bruges til at dokumentere effekten af ens arbejde over for andre fx kollegaer, overordnede eller konkurrenter. Det er ellers sådan man oftest tænker om forskning. Men når man i stedet stiller skarpt på arbejdspladsen, der udfører forskningen træder flere interessante temaer frem. For selvom data på en arbejdsplads kan bruges til kontrol – det er let at forestille sig, hvordan en leder kan bruge data til netop dette – så kan det også ses som en proces, der giver mulighed for at have samtaler om, hvordan man udfører sit arbejde, og som udpeger interessante forhold ved arbejdet, som man yderligere kan udforske som praktiker. Ved at blotlægge sin praksis for andre – både kollegaer og forskere – bliver man tvunget til at tænke sig som.